

СУТНІСТЬ БАНКРУТСТВА, ЙОГО ОЗНАКИ І ВИДИ

Кризові ситуації в організації, як правило, виникають і в період розвитку господарюючого суб'єкта, і в період розширення виробництва, і при початковій стадії спаду виробництва. Це пов'язано зі змінами обсягів виробництва і збуту продукції, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, дефіцитом оборотних коштів. Кризові явища проходять кілька стадій розвитку кризової ситуації: економічна неспроможність (прихована стадія банкрутства), фінансова нестабільність, неплатоспроможність (реальне банкрутство) і стадія офіційного визнання банкрутства

Подолання кризової ситуації, в яку потрапляють організації в ринковій економіці за допомогою нових форм господарювання, дозволяє вирішити проблеми, пов'язані із забезпеченням економічної стабільності розвитку [4].

Причини, що породжують банкрутство організацій, ознаки та сутнісні характеристики цього явища свідчать про його типово ринковий характер.

В економічній літературі немає однозначного визначення категорій «банкрутство», «неспроможність», «криза (кризова ситуація)». Іноді їх об'єднують, іноді розмежовують. Неспроможність є якісною характеристикою неефективності бізнесу, тобто неплатоспроможністю у вигляді нездатності боржника виконати свої зобов'язання і задовольнити вимоги кредиторів на якусь певну дату. А банкрутство є результатом неспроможності і полягає у припиненні існування бізнесу. Неспроможне положення організації може закінчитися як банкрутством, так і його оздоровленням (санациєю). Якщо банкрутство є негативним результатом неспроможності бізнесу, то фінансове оздоровлення - позитивним.

В Україні одним з основних нормативних документів, що регламентують питання банкрутства, є Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 784-XIV від 30.06.1999 р. У цьому Законі визначено, що банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному

цим Законом, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [1].

В Законі під неспроможністю розуміють визнану судом, по суті, абсолютну неплатоспроможність боржника. Але крім абсолютної неплатоспроможності є відносна неплатоспроможність, яка може бути викликана тимчасовою відсутністю або нестачею у боржника готівкових коштів в момент настання терміну платежу. Для примусового виконання таким боржником своїх зобов'язань виявляється достатнім застосування норм цивільного права, що регулюють питання відповідальності за неналежне виконання зобов'язань.

Термін «банкрутство» має більш вузьке значення, що означає окремих випадок неспроможності, коли неплатоспроможний боржник здійснює діяння, що завдають шкоди кредиторам. Банкрутство - це кримінально-правова сторона неспроможності, і норми про банкрутство зосереджені в основному в кримінальному законодавстві.

Банкрутство є наслідком неналежної оцінки господарських і підприємницьких ризиків в діяльності організації, обумовлених перш за все некваліфікованими діями керівництва організації.

Більш правильною є точка зору про існування певної ієрархії, тому що процес починається з виявлення неплатоспроможності організації. Якщо ж організація втрачає будь-які перспективи розраховатися з кредиторами, то боржник переходить в нову якість - стає неспроможним.

Необхідно відзначити, що в економічній літературі при використанні терміна «банкрутство» рідко уточнюється його зміст. У тих випадках, коли автори все-таки намагаються пояснити значення банкрутства, вони найчастіше досліджують сутність банкрутства, виходячи з причини виникнення кризи. З цієї точки зору виділяють банкрутство бізнесу, банкрутство власника і банкрутство виробництва.

З точки зору фінансового менеджменту банкрутство - це заключний етап розвитку кризової ситуації, що супроводжується розбалансуванням фінансових потоків організації, повною втратою ліквідності та фінансової стійкості. Фінансовий аспект базується на неоплатному критерії.

Можна стверджувати про поступове дозрівання банкрутства. Банкрутство зароджується в період «фінансового здоров'я», якщо останнє не підкріплене постійною аналітичною роботою, спрямованою на виявлення і нейтралізацію прихованих негативних тенденцій. Можна

виділити три основні стадії банкрутства: прихована стадія неплатоспроможності, стадія фінансової нестійкості і явне банкрутство.

Юридичний аспект банкрутства ґрунтується на критерії неплатоспроможності. Важливість юридичного аспекту банкрутства полягає в тому, що саме з дати прийняття заяви про визнання боржника (юридичної особи) неспроможним включається в дію весь економіко-правовий реабілітаційний механізм, спрямований на фінансове оздоровлення кризової організації.

Тільки з цього моменту банкрутство виступає вже не тільки як якісна характеристика фінансового стану організації, а в більшій мірі як форма алокаційної інновації, здатної підвищити вартість організації.

Відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» боржником вважається суб'єкт підприємницької діяльності, який неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати [1].

Розглянуті вище ознаки банкрутства більшою мірою відносяться до юридичних. Економічні ознаки банкрутства можна розділити на дві групи. До першої групи належать показники, що свідчать про можливі фінансові утруднення та ймовірності банкрутства у недалекому майбутньому: низькі значення коефіцієнтів ліквідності і тенденція їх до зниження; наявність хронічно простроченої кредиторської та дебіторської заборгованості; збільшення до небезпечної межі частки позикового капіталу в загальній його сумі; дефіцит власного оборотного капіталу; систематичне збільшення тривалості обороту капіталу; наявність наднормативних запасів сировини і готової продукції; використання нових джерел фінансових ресурсів на невигідних умовах; несприятливі зміни в портфелі замовлень; падіння ринкової вартості акцій організації; зниження виробничого потенціалу [5].

До другої групи належать показники, несприятливі значення яких не дають підстави розглядати поточний фінансовий стан як критичний, але сигналізують про можливість різкого його погіршення в майбутньому при неприйнятті дієвих заходів: втрата ключових контрагентів; недооцінка оновлення техніки і технології; вимушені простой, неритмічна робота; неефективні довгострокові угоди; недостатність капітальних інвестицій.

Таким чином, банкрутство є об'єктивною економічною категорією, що отримала розвиток в ринкових умовах господарювання. Умови, ознаки виникнення банкрутства визначаються в залежності від економічної ситуації в країні, а також інтересів, які переслідує держава у здійсненні процедури банкрутства.

Література:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 784-XIV від 30.06.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
2. Михайлишин Н.П. Економічна експертиза достовірності фінансової звітності / Н.П. Михайлишин, Л.А. Будник // Електронне наукове фахове видання Економіка та суспільство Мукачівський державний університет. – 2018. - № 18. – С. 30-35.
3. Михайлишин Н.П. Концепція створення спільної цінності: новий погляд на формування цінностей компанії / Н.П. Михайлишин, С.Р.Романів // Економіка та суспільство: Електронне наукове фахове видання. – Мукачево. – 2016. - № 2. - С. 312 - 317.
4. Панасюк В.М., Бакум І.М. Ефективність розвитку соціальної інфраструктури регіону з орієнтацією на її пріоритетність // Бізнес Інформ. – 2017. – № 12, С. 144-147
5. Саченко С.; Черешнюк О. Концепція обліку інноваційної діяльності // «Східна Європа: економіка, бізнес та управління», 2018. – Випуск 6(17). – С. 740-745
6. Теория и практика принятия решений по выходу организаций из кризиса: учеб. пособие / под ред. А.Н. Асаул, И.П. Князь, Ю.В. Коротаева. – СПб: АНО «ИПЭВ», 2007. – 224 с.
7. Финансовый анализ: учеб. пособие / Банк В.Р., Банк С.В., Тараскина А.В. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 344 с.
8. Chereshnyuk O., Panasyuk V., Sachenko S. and Adamyk O. (2019) Fuzzy-multiple approach in choosing time factor for implementation of the innovative project. IDAACS 2019.
9. Semenushena N.; Khorunzhak N., Adamyk O., Sadovska I., Nahirska K., Zhuk V. (2019) The methodology for calculating baseline indicators for budgeting expenditures of budgetary institutions: the case of Ukraine. INTELLECTUAL ECONOMICS. Vol. 13(2).